

FRÅN DÖDLIGA TILL BEHANDLINGSBARA

Innan vätska och antibiotika regelbundet började användas i mitten av 1950-talet innebar en större brännskada en hög risk att avlida, på grund av brännskadechocken eller infektioner. Även i dag är infektioner en väsentlig riskfaktor – 75–80 procent av de som avlider efter en brännskada dör av bakteriell blodförgiftning. Ålder är också en viktig faktor vid brännskador. Dels beror det på att man med åren blir fysiskt klenare, dels att huden med åren blir skör och då är svår att transplantera. En enkel tumregel är att en 20-procentig skada för en 80-åring är lika allvarlig som en 80-procentig skada för en 20-åring.

Både i Sverige och resten av världen har brännskadevården stegvis förbättrats. I dag har yngre personer med så mycket som 90-procentiga brännskador 50 procents chans att överleva. Tidslinjen listar framsteg som skett inom brännskadevården.

NY SKALA HJÄLPER TILL ATT STÄLLA DIAGNOS

Bakteriedödande medel som exempelvis silver och antibiotika börjar appliceras i såret. År 1961 presenteras Baux-skalan, framtagen av läkaren Serges Baux, som skattar risken att avlida. Patientens ålder adderas till brännskadans omfattning. Exempelvis hade en 40-åring med 20 procentig skada en skattad risk att avlida på 60 procent. Prognosen är dock mycket bättre i dag, då alla under 60 år har god chans att överleva.

NY TEKNIK KORTAR VÅRDtiden

De kirurgiska framsteg som gjorts under 1970-talet blir rutin i Sverige vilket kortar vårdtiderna. Tidigare klippte man bort den skadade huden bit för bit under flera veckors tid och först därefter gick det att transplantera ny hud.

SMÄRTLINDRINGEN BLIR BÄTTRE

Bättre smärtbehandling börjar kunna ges, där patienten får kombinationer av flera läke medel. En allt bättre intensivvård ger också snabbare rehabilitering.

VÅRDEN CENTRALISERAS

Socialstyrelsen beslutar att brännskadevården ska koncentreras till två platser: Universitetssjukhuset i Linköping och Akademiska sjukhuset i Uppsala. Vid dessa avdelningar vårdas 300 personer per år. Emellanåt används dator tomografi för att mäta graden av lungskada hos brännskade drabbade.

AI STÄLLER DIAGNOS

AI som kan bedöma om ett sår kommer att läkas tas fram i Linköping. Här utvecklar man även bättre smärtlindring för barn.

DRÖM OM HUDBANKER

Förhoppningen finns att det ska gå att odla hud, som kan sparas i ett slags hudbank och finnas tillgänglig när brännskadade kommer in till avdelningen. Då går det att slippa tidsödande odling av patientens egna hudceller.

